

ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่

อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

รวมพลังพลิกฟื้นคืนความอุดมสมบูรณ์
บนวิถีแห่งความพอเพียง

สารบัญ

- ๐๖ สภาพแวดล้อม
- ๐๘ ความเป็นมา
- ๑๔ ก้าวเดินด้วยความปลอดภัย
- ๑๗ กลไกการขับเคลื่อน
- ๒๑ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่
- ๓๐ แผนที่ความรู้
- ๓๒ ลครายจ่าย = เพิ่มรายได้
- ๓๖ ภาคผนวก

นิยามความปลอดภัยของตำบลห้วยสัตว์ใหญ่

"วางแผนใช้จ้าง ู้จัดการหนี้สิน

ด้วงการปลูกอู่ปลูกกินโดงคดสารเคมี

ทำผลิตภัณฑ์ใช้เอง ใสีจบัญชีครัวเรือน คด ละ เลิกอบางมุง

การพ่น และสั่งฟุ่มเฟือย สอนถูกเป็นคนดีและใ้การศึกษา

เพื่อสร้างครอบครัวอบอุ่น สร้างอนาคตที่ดีองชาติ"

โมเดลห้วยสัตว์ใหญ่ : สู่ความเป็นตำบลวิถีพอเพียง

สภาพ แวดล้อม

ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสลับกับที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำปราณบุรีเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่านพื้นที่ชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรมชุมชนได้ใช้น้ำจากแม่น้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคเป็นหลัก มีชาวกะเหรี่ยงและกะเหรี่ยงอาศัยอยู่เป็นชนเผ่าท้องถิ่นอาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทยติดต่อกับประเทศพม่า ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่าจำนวนมาก โดยเฉพาะสัตว์ใหญ่ ได้แก่ ช้าง เสือ และมีความอุดมสมบูรณ์ป่าไม้ ทั้งนี้ยังเป็นเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานอีกด้วย ปัจจุบันจากสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เริ่มเกิดความเสื่อมโทรมขึ้นบ้าง เนื่องจากการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น สับปะรด ว่านหางจระเข้ และมะนาว นอกจากนี้ยังมี

การตัดไม้ในป่ามาใช้จำนวนมาก

ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๑ หมู่บ้าน มีเนื้อที่โดยรวมประมาณ ๔๐,๘๐๐ ไร่ มีประชากรประมาณ ๖,๐๐๐ คน จำนวนครัวเรือนประมาณ ๒,๐๐๐ ครัวเรือน ชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำปศุสัตว์ ค้าขาย การท่องเที่ยว และรับจ้างทั่วไป ในด้านวัฒนธรรมประเพณีเนื่องจากมีประชากรที่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง จึงมีภาษากะเหรี่ยงเป็นภาษาถิ่นของชาวห้วยสัตว์ใหญ่ และมีวัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดมา นอกจากชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงแล้วยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่หลากหลาย เช่น ชาวเขาเผ่ามูเซอ ขมุ และลาวพวน เป็นต้น 💧

ความเป็นมา

จากพื้นที่ในโครงการพระราชดำริ ที่มีชนพื้นเมืองอาศัยอยู่อย่างมากมาย เปลี่ยนมา
เป็นการพัฒนาชุมชนของตนเอง จนกลายมาเป็นพื้นที่แห่งความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า
พัฒนาการของตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ แบ่งเป็นยุคต่างๆ ที่สำคัญได้ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๓๐

ยุคเริ่มต้นสร้างชุมชน

ในพื้นที่เริ่มมีการจัดตั้ง "โครงการพระราชดำริ สหกรณ์การเกษตรห้วยสัตว์ใหญ่" เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นเขตชายแดนติดกับประเทศพม่า เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง และกะเหรี่ยง ประกอบกับสถานการณ์ทางความมั่นคงของพื้นที่และสภาพพื้นที่เป็นป่าเขา ทุรกันดาร ไม่มีถนนหนทางติดต่อสัญจร ทำให้ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่เป็นพื้นที่สีแดงในเขตอิทธิพลทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ต่อมาประชากรขยายตัวจึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ให้พื้นที่ของตำบลห้วยสัตว์ใหญ่เป็นพื้นที่ตามโครงการพระราชดำริ

ที่ส่งเสริมให้ชุมชนประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเลี้ยงโคนมจนมีการรวมกลุ่มจัดตั้งในรูปแบบสหกรณ์การเกษตร และจัดสรรพื้นที่ให้กับข้าราชการ และชาวบ้านที่เข้ามาอยู่อาศัย

ต่อมา มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยการให้กู้ยืมเงินมาลงทุนในการประกอบอาชีพปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพด และถั่วเหลือง ในยุคนั้นที่สภาพพื้นที่ยังคงอุดมสมบูรณ์อยู่มาก แต่ต่อมาราคาข้าวโพดตกต่ำ ทำให้เกษตรกรขาดทุนเกิดหนี้สินต้องหนีออกนอกพื้นที่ และโอนหนี้ขายสิทธิที่ดินของตนเอง

พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๖

ยุคพึ่งพาตนเอง

จากสภาพที่เผชิญอยู่ชุมชนจึงเริ่มมีการรวมกลุ่ม หันหน้ามาประชุมพูดคุยกัน มองถึงการพัฒนาที่ไม่ต้องรอคอยหรือร้องขอจากใคร เน้นเริ่มที่ตัวเราเอง โดยเริ่มต้นจากกลุ่มเยาวชน และกลุ่มอนุรักษ์ช้าง แต่หลังจากดำเนินการไปได้สักระยะหนึ่ง ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก เพราะผู้คนยังไม่มีประสบการณ์การทำงานกลุ่ม ต่อมาได้รับงบประมาณการสนับสนุนจากการทำงานด้านการพัฒนาจากโครงการชุมชนเป็นสุข สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) แก่นนำชุมชนได้มีโอกาสเห็นการทำงานพัฒนาชุมชนจากภายนอก จนสร้างแรงบันดาลใจ เกิดการฉุดคิด กล้าเปลี่ยนแปลง การลองทำ สามารถคิดค้นประยุกต์ นำกลับมาดำเนินการในพื้นที่ สามารถชักชวนกลุ่มชาวบ้านมาเข้าร่วมมากขึ้น โดยพลิกพื้นกลับมาปลูกต้นไม้หลากหลาย ให้พอกิน พออยู่ พอใช้ก่อน เหลือแลก แจก ค้าขายใกล้บ้าน ค้าขายกันเองในชุมชนแปรรูป รวมกลุ่ม โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล การปลูกการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ด้วยการปลูกต้นไม้ สร้างบ้านนาถูชีวิต การเลี้ยงชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

พ.ศ. ๒๕๓๑-๒๕๔๔

ยุคการเข้ามาของกระแสความเจริญ

กลุ่มสหกรณ์การเกษตรห้วยสัตว์ใหญ่ได้ปิดตัวลงเพราะขาดทักษะในการบริหารจัดการ ทำให้เกษตรกรมีอิสระทางการเพาะปลูก จึงมีการปลูกพืชหลากหลายขึ้นทั้งมะนาว กล้วย ฝรั่งและสับปะรดควบคู่กับการเลี้ยงไหม ปลูกหม่อน จึงไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องผลผลิตแต่สิ่งเหล่านี้ก็เป็นการเรียนรู้จากบทเรียนในอดีตที่ถูกบังคับจากสถาบันการเงินให้ปลูกพืชเชิงเดี่ยวเพียงอย่างเดียว พืชตลาดเพียงอย่างเดียว โดยในยุคนี้มีความเจริญต่างๆ เริ่มเข้ามาชุมชนเริ่มมีไฟฟ้าพลังน้ำเอาไว้ใช้ ผู้คนจากที่อื่นเริ่มมาจับจอง มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนที่ดินกันเป็นการใหญ่ การเติบโตของชุมชนทำให้มีการบุกรุกแผ้วถางป่ามากขึ้น เกิดความแห้งแล้ง ขาดความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งการเกษตรเชิงเดี่ยวที่ต้องการผลผลิตมากๆ และใช้สารเคมี ได้ส่งผลร้ายและทำลายความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อสัตว์ป่า เช่น ช้างป่า ออกมาหากินบริเวณไร่ของชาวบ้าน จนเกิดความขัดแย้งระหว่างชาวไร่กับช้างป่า

■ กุณตำบล

จากพื้นที่ป่าที่เป็นชายแดนไทย-พม่า มีชาวเขาอาศัยอยู่ได้ปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่ชุมชนคนไทย และได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ทรงพระราชทานโครงการในพระราชดำริ และแนวนโยบายให้ชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง จนเกิดการรวมตัวรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์โคนม พร้อมกับพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว จนมีผู้คนที่ยลลึงไหลเข้ามา

จับจองที่ดินทำกินและขยายกลุ่มมากมายโดยชุมชน นับเป็นทุนตำบลที่สำคัญ ทั้งกลุ่มอนุรักษ์ช้าง กลุ่ม อสม. กลุ่มอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน และต่อมาเกิดกลุ่มเครือข่ายชุมชนเป็นสุขป่าละอูในปี พ.ศ.๒๕๔๓ ที่มีบทบาทชัดเจนในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาคุณภาพชีวิตของคนในตำบล ตั้งแต่เรื่องปัญหานี้สิน เกษตรเชิงเดี่ยว งานพัฒนากลุ่มเด็กเยาวชน การพึ่งพาตนเองด้านอาหาร การส่งเสริมวนเกษตร และงานพัฒนาศักยภาพผู้นำ 💧

ก้าวเดิน ด้วยความพอเพียง

ปี พ.ศ.๒๕๕๒ กลุ่มเครือข่ายชุมชนเป็นสุขป่าละอูได้รับการชักชวนจากเครือข่ายกลุ่มเยาวชนรักษ์เขาชะเมา จังหวัดระยอง ให้เข้าร่วมโครงการรักษ์ป่า สร้างคน ๘๔ ตำบล วิถีพอเพียง โดยบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ซึ่งมีเป้าหมายการทำงานเรื่องการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เครือข่ายชุมชนเป็นสุขป่าละอูจึงเข้าร่วมโครงการฯ ในระยะที่ ๓ เพราะเห็นว่าน่าจะเป็นโอกาสให้ชุมชนได้ยกระดับการเรียนรู้ และต่อยอดการเรียนรู้เดิมของชุมชน ความรู้ของเครือข่ายในเรื่องการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง การสร้างอาชีพของประชาชนให้มั่นคง การแก้ปัญหาความยากจนหนี้สินของเกษตรกร ให้เกิดการพึ่งตนเองของชุมชนได้มากขึ้นด้วยการเน้นแนวคิดเรื่องการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ผ่านกิจกรรมต่างๆ เป็นตัวนำ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม และสร้างการเรียนรู้ การขับเคลื่อนชุมชนให้เข้มแข็ง 💧

■ กลไกการขับเคลื่อน

การขับเคลื่อนงานตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ นั้นมีพื้นฐานงานพัฒนาอยู่แล้ว คือ เครือข่ายชุมชนเป็นสุขป่าละอู ที่เกิดจากการรวมกลุ่มคนทำงานพัฒนา ผู้นำจิตอาสาและกลุ่มคนที่ต้องการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาชีวิตของตนเอง โดยมีเครือข่ายฯ เป็นศูนย์ประสานงาน โดยร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เป็นขบวนการขับเคลื่อนงานระดับจังหวัดของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เยาวชนกลุ่มรักษ์เขาชะเมา และกลุ่มไม้ขีดไฟมาช่วยขับเคลื่อนงานในพื้นที่ จนกระทั่งโครงการฯ เข้ามาต่อยอดหนุนเสริมกระบวนการกลุ่มและมีการขยายกลุ่มใหม่เข้ามาคือ กลุ่มธนาคารต้นไม้ ซึ่งเกิดขึ้นหลังจากศึกษาฐานบ้านวิวัฒน์ ศัลยกำธร และบ้านคำเคื่อง ภาษี ซึ่งเป็นต้นแบบการเรียนรู้และขยายผลภายในตำบล

คณะกรรมการโครงการฯ มาจากฐานเครือข่ายชุมชนเป็นสุขป่าละอู และครัวเรือนพอเพียงอาสาหรือผู้มีใจเข้ามาเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนแผนงาน แบ่งออกเป็นฝ่าย

จากโครงสร้างคณะกรรมการโครงการฯ ดังกล่าวที่เกิดขึ้นทางชุมชนยังคงยึดหลักโครงสร้างบริหารจัดการโครงการของเครือข่ายชุมชนเป็นสุขป่าละอูอยู่ แต่ก็ต้องใช้กรอบของโครงการฯ ดำเนินงานด้วย ซึ่งนับว่าเป็นการเรียนรู้การขยายการมีส่วนร่วมให้มากขึ้นตามความต้องการเดิม และทางกลุ่มแกนนำก็เห็นความสำคัญของงานนี้ตั้งแต่แรกแล้วว่าโครงการฯ ต้องขยายฐานคนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ทีมหรือกลุ่มแกนนำที่บริหารจัดการโครงการฯ ระดับตำบลได้จัดสรรคณะกรรมการโครงการฯ ให้ครอบคลุมพื้นที่เพื่อเป็นตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านประสานงานการขับเคลื่อนกิจกรรม โดยมีเจ้าหน้าที่ประจำตำบลช่วยหนุนเสริมการทำงาน และประสานในค่านอื่นๆ

คณะกรรมการโครงการฯ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่

ประธานคณะกรรมการโครงการฯ
นายสมประสงค์ นาคดี

คณะกรรมการฝ่าย
บริหารแผนงาน/กิจกรรม

นายสมประสงค์ นาคดี
นายประชุม สร้อยสม
นายประทีป บุษราคัม
นายประดิษฐ์ จิตรคำรงค์
นายสำรวย ปุจฉาการ
นายชอบ ทองเทียม
นายธวัช เกตุรัตน์
นายธานี สิงหนะ
นายอนันต์ ช่อเกตุ
นางวราภรณ์ สุธรรม
นายมงคล ภูมิมิตร

คณะกรรมการฝ่าย
การเงินและบัญชี

นายปัญญา บุษราคัม
นายบุญเอก นาคดี
นางบุญเรือง ผลพิกุล

คณะกรรมการฝ่าย
ติดตามและประเมินผล

นายพรชัย บัวคล้าย
นายประดิษฐ์ เนตรกาตักดี
นายสวัสดิ์ จิตบรรจง

คณะกรรมการฝ่าย
จัดซื้อจัดจ้าง

นายบัญชา สุธรรม
นายพรชัย จันทร์อุปถัมภ์

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล นับว่ามีสำคัญมากด้านการประสานงาน และการจัดการงานเอกสาร เนื่องจากงานส่วนใหญ่จะพบว่ากลุ่ม ผู้นำอาจมีข้อจำกัดด้านงานจัดการเอกสารซึ่งเชื่อมโยงไปถึงการใช้ เทคโนโลยีเอื้ออำนวยความสะดวก เจ้าหน้าที่จึงเป็นผู้หนุนเสริมคณะกรรมการโครงการฯ สามารถขับเคลื่อนได้อย่างคล่องตัว ขณะที่การทำเวทีชาวบ้านนับเป็นทักษะที่จำเป็นในการเข้าถึงชุมชนในการทำงาน พัฒนาชุมชน หรือในรูปแบบเวทีประชุมถือเป็นการสร้างคน สร้างการเรียนรู้ โดยเริ่มที่ตนเองก่อนเป็นลำดับแรก

เจ้าหน้าที่ประจำภาคและที่ปรึกษาภาค มีหน้าที่คอยให้ความช่วยเหลือเสนอแนะแนวทางและการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ ประจำตำบลอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ 🌊

■ รูปธรรมความสำเร็จในพื้นที่ ธนาคารต้นไม้

ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ คือ การทำเกษตรเชิงเดี่ยว ทำไร่ ปลูพืชเชิงเดี่ยว ซึ่งควบคุมต้นทุนการผลิตไม่ได้ ต้องซื้อปุ๋ย ยา สารเคมีในราคาที่สูงขึ้นทุกวัน ที่สำคัญ คือ การที่ระบบนิเวศเสียสมดุลทำให้เกิดโรคระบาด แมลงทำลายพืชผล สิ่งแวดล้อมขาดสมดุล น้ำท่วม ฝนแล้ง ทำให้เกษตรกรขาดทุน เกิดหนี้สิน กำหนดราคาผลผลิตของตัวเองไม่ได้ และต้องติดอยู่กับกลไกตลาด

เมื่อเข้าร่วมโครงการฯ จึงมีแนวคิดให้ชาวตำบลเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง เรียนรู้ และอยู่ร่วมกับธรรมชาติ โดยใช้แนวทางการปลูกต้นไม้หลากหลายชนิด และไม่ใช่สารเคมี พร้อมทั้งนำหลักของการปลูกป่า ๓ อย่าง ประโยชน์ ๔ อย่าง มาใช้ประกอบด้วย ไม้พลังงานและไม้ที่เอาไว้ใช้สอยเพื่อทำรั้ว ทำค้ำผัก ทำตะกร้า กะบุง เอาไว้ และใช้เป็นเชื้อเพลิงเพื่อให้มีพลังงานพอใช้ ไม้ผลเอาไว้กิน

เหลื่อขาย แจก แลก ค้าขาย ทำให้เกิดการพอยู่พอกิน และไม้ยืนต้น หรือไม้ป่า เอาไว้เป็น บำนาญชีวิต เอาไว้สร้างบ้าน ปลูกเรือน เอาไว้ใช้สอยยามชรา นอกจากนี้แล้ว ป่า ๓ อย่าง ยังมีประโยชน์อย่างอื่นที่ ๔ คือ ทำให้ระบบนิเวศสมบูรณ์

จากรูปธรรมการทำการเกษตรแบบวนเกษตร ที่ปลูกต้นไม้หลากหลาย ปลูกไม้ยืนต้น แทรกไปใน ไร่ที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวแบบเดิมๆ ทำให้ชุมชนห้วยสัตว์ใหญ่มี "ธนาคารต้นไม้" ซึ่งเป็นการนำหลักวนเกษตร มาประยุกต์ใช้ในไร่ของเกษตรกร ในวิธีการผลิตของ เกษตรกรของตำบล และก่อเกิดเป็นต้นแบบการเรียนรู้ เช่น เกษตรกรรายหนึ่งทำไร่ข้าวโพด ไร่สับปะรด มีที่ดินประมาณ ๑๐ ไร่ จากที่ดิน ๑๐ ไร่ นั้นแบ่งกันไว้ ๒ ไร่ นำไม้ยืนต้นมาปลูก ๑,๐๐๐ ต้น โดยปลูกกระจายแทรกไปกับไม้ไร่ที่ปลูกอยู่เดิมก็ได้ หรือจะปลูกแยกก็ได้ เพราะการแบ่งพื้นที่ไว้ ๒ ไร่ ไม่ทำให้กระทบกับรายได้เดิมของเกษตรกรมากนัก ในช่วง ปลูกแรกๆ รดน้ำเพียงเล็กน้อย ระยะที่เหลื่อปล่อยให้เติบโตตามธรรมชาติ เพราะไม้ป่า ทนแข็งแรงอยู่แล้ว พอครบ ๑๐ ปีเกษตรกรจะมีรายได้เดือนละอย่างน้อย ๕,๐๐๐ บาท

จากการตัดต้นไม้ที่ตัวเองปลูกเดือนละ ๒ ต้น ตัดแล้วก็ปลูกทดแทน และจะมีรายได้เพิ่มขึ้น ทุกปี เพราะมูลค่าของต้นไม้จะสูงขึ้นและขนาดของต้นไม้จะโตขึ้นทุกปี เกษตรกรท่านนี้จะมี บำนาญใช้ไปตลอดชีวิตและตกทอดถึงลูกหลานได้ในอนาคต เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับ เกษตรกรมี บำนาญมีหลักประกันความมั่นคงของชีวิต เป็นทางรอดของครอบครัวเกษตรกร

จากแนวคิดดังกล่าวทางเครือข่ายได้จัดประชาสัมพันธุ์ มีเวทีประชาคมพูดคุย เรียนรู้ เรื่องการทำธนาคารต้นไม้อย่างกว้างขวาง ทำให้ชุมชนเกิดความเข้าใจ สนใจ เข้าร่วมเรียนรู้ เรื่องธนาคารต้นไม้มาอย่างต่อเนื่อง และสมัครเป็นสมาชิกธนาคารต้นไม้ สาขาตำบล ห้วยสัตว์ใหญ่ประมาณ ๑๕๐ ครอบครัว ปลูกไม้ยืนต้นบนเนื้อที่ ๗๐๐ ไร่ปลูกไม้ยืนต้นไปแล้ว ประมาณ ๓๐,๐๐๐ ต้น โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

สนับสนุนกล้าไม้ให้สมาชิก โดยจัดตั้งจุดเพาะพันธุ์กล้าไม้จำนวน ๓ จุด เพื่อสร้างเครือข่าย ขยายผลการเรียนรู้ธนาคารต้นไม้ นำไปสู่การลงมือทำจริง

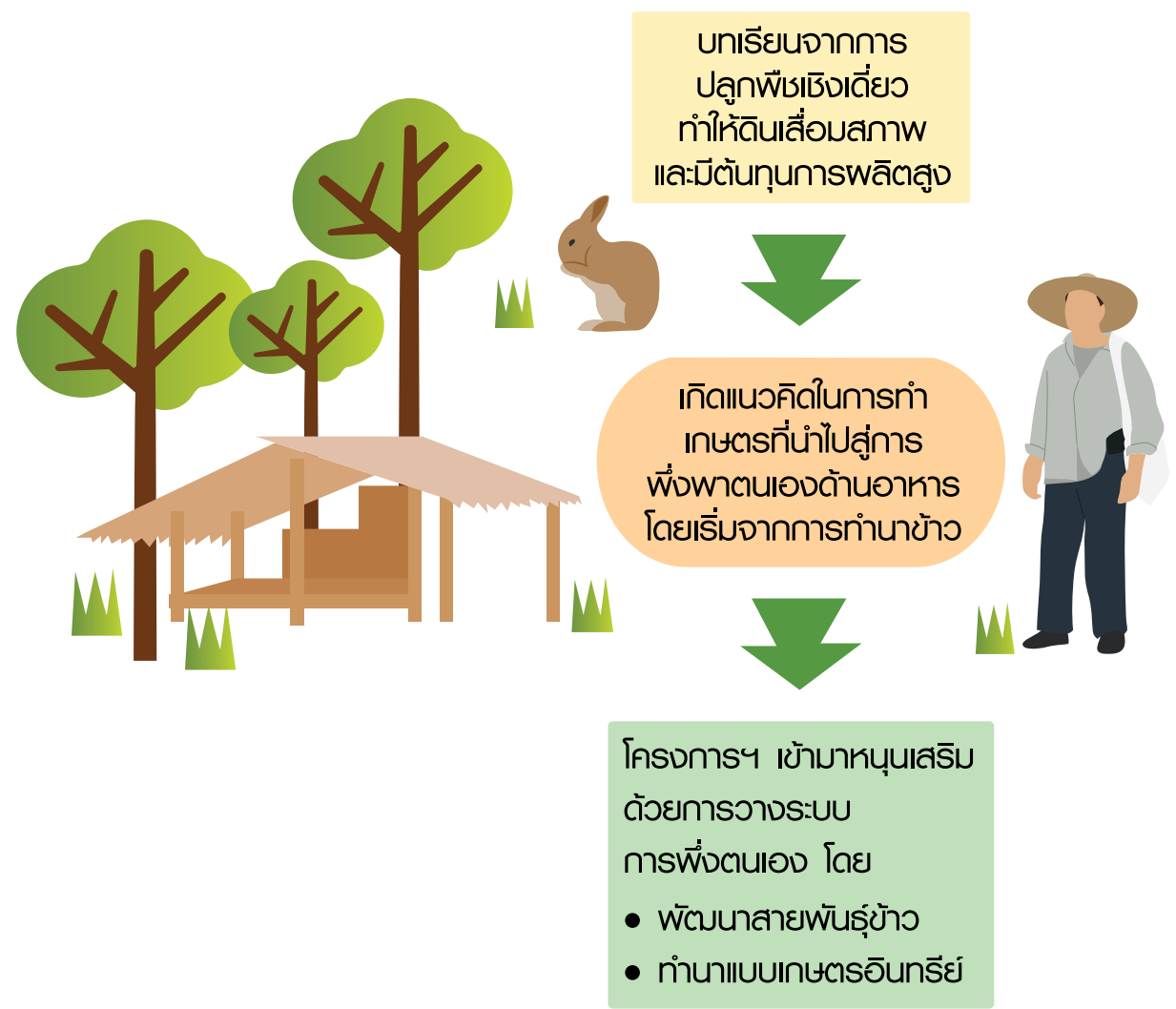
สร้างการเรียนรู้ทั้งเชิงคุณค่าของธนาคารต้นไม้ เชิงเทคนิค การเพาะกล้า การปลูก การดูแล การใช้ประโยชน์ การแปรรูปไม้ การสร้างมูลค่าเพิ่มของต้นไม้

การสร้างแรงบันดาลใจถึงทางเลือกทางรอดของเกษตรกรชาวห้วยสัตว์ใหญ่ และเป็นการ สร้างครอบครัวเกษตรกรต้นแบบการเรียนรู้ธนาคารต้นไม้ทั้ง ๑๕๐ ครอบครัว ให้เกิดการ ขยายผลไปสู่เกษตรกรที่เหลือของตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ทั้ง ๕,๐๐๐ ครอบครัวในอนาคต

จากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่สร้างหนี้สินเกิดวิกฤติ พัฒนาจนเป็นทางรอดของ เกษตรกรชาวห้วยสัตว์ใหญ่ และเป็นเรื่องที่ย่าย ไม่ยุ่งยาก ไม่ต้อง ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพื้นที่มากนัก เพราะการ ดำเนินงานจะสอดคล้องกับสภาพพื้นที่อยู่แล้ว ลดภาระเรื่องการดูแล สามารถขยายผลต่อยอด ทรัพยากรที่มีอยู่ได้ ที่สำคัญ คือ เกษตรกรทุกคน จะมี บำนาญชีวิตทุกเดือน ต้นไม้ที่เติบโตขึ้นทุกวันคือ อนาคต เป็นการวางต้นแบบทางความคิด ปลูกต้นไม้ ในหัวใจคน รดน้ำด้วยสายธารทางปัญญา เกิดกิ้งก้านใบ ในการพึ่งตนเอง

การพึ่งพาตนเองด้านอาหาร

จากบทเรียนสำคัญต่างๆ ที่ชุมชนได้รับมาในอดีตนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชน ด้วยการเรียนรู้ ปรับความคิดและแนวทางการดำรงอยู่ พร้อมทั้งปรับไปใช้วิถีดั้งเดิม ใช้ภูมิปัญญาเดิมของ บรรพบุรุษในการทำนา และสร้างองค์ความรู้ในการพึ่งตนเองด้านอาหาร จึงเกิดการฟื้นฟูการพึ่งตนเองด้านอาหารของชุมชน โดยโครงการฯ ได้เข้ามาหนุนเสริมให้เกิดแนวทางในการขับเคลื่อนเริ่มจากการทำนาที่แบ่งออกเป็นข้าวนาและข้าวไร่ มีการวางระบบการพึ่งตนเองด้านการทำนา ดังนี้

การพัฒนาสายพันธุ์ข้าวจากเดิมไม่มีพันธุ์ข้าวของตนเอง จึงได้ทดลองนำพันธุ์ข้าวจากที่อื่นมาปลูกโดยทดลองปลูกในพื้นที่ทำนาประมาณ ๒๐ ไร่ จากการทดลองปลูกพบว่า มีพันธุ์เหมาะสมกับพื้นที่ ได้แก่ พญาข้าวไร่ สังข์หยด มะลิแดง หอมนิล และหอมอินโค จากนั้นได้พัฒนาปรับปรุงพันธุ์ข้าวดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ด้วยการนำเมล็ดข้าวพันธุ์มาแกะเปลือกออกให้เป็นข้าวกล้อง ปลูกบนผ้าขาว ใช้แวนขยาย ส่อง คัด แยก เมล็ดข้าวที่มีคุณภาพ เลือกเมล็ดข้าวที่สมบูรณ์ ไม่ท้องลาย ไม่เป็นไขปลาชิว เมล็ดไม่บิดเบี้ยว จมูกข้าวเต็มสมบูรณ์ นำไปเพาะเป็นกล้าพันธุ์ต่อไป ทั้งยังขยายพันธุ์ การปลูกด้วยการปักดำ โดยปักดำต้นเดียว ติดตามสังเกต ถ้ากอใดแตกกอดี ก็จะมีค่ายเชื้อกลั่นเอาไว้ พอออกรวงก็จะเก็บเกี่ยวก่อนนั้นก่อนเอาไว้ทำพันธุ์ต่อไป

การดูแลรักษา เป็นการทำนาอินทรีย์ไร้สารพิษ ไม่ใช้เคมี เพื่อสุขภาพคนปลูกเองกินเองมีแนวทางการแก้ปัญหาเพลี้ย แมลง โดยใช้น้ำหมักชีวภาพและมีการคัดค้านสารไล่แมลง น้ำส้มควันไม้ มีการทำเชื้อจุลินทรีย์แห้งจากป่าที่สมบูรณ์ โดยเก็บดินป่ามาทำเชื้อจุลินทรีย์แห้ง

ในชุมชนมีการสีข้าวเพื่อการบริโภค จากข้อมูลตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ พบว่าชุมชนบริโภคข้าวสารเฉลี่ยครอบครัวละ ๑ กิโลกรัมต่อวัน กิโลกรัมละ ๓๐ บาท ปีหนึ่งมี ๓๖๕ วัน ประชากรในตำบล มีประมาณ ๔,๐๐๐ คน รวมแล้วในแต่ละปีชาวตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ต้องซื้อข้าวสารเพื่อการบริโภค ๔๓ ล้านบาท เป็นจำนวนเงิน

ที่สูงมาก แต่ก็เป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องเสียเงินเพื่อซื้อข้าวบริโภค จากแนวคิดสู่การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการสีข้าวจึงก่อให้เกิดการพึ่งตนเองภายในชุมชนซึ่งทางคณะกรรมการโครงการฯ หรือกลุ่มแกนนำได้ระดมทุนสร้างโรงสีชุมชน มีเป้าหมายเพื่อสีข้าวของคนในชุมชนไว้บริโภคกินเอง (ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการ)

จากการขับเคลื่อนแผนงานโครงการฯ ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้จนนำไปสู่ทิศทางการคัดค้านการพึ่งตนเอง สร้างการเรียนรู้ สร้างทางเลือก นำไปสู่ทางรอด จนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงทิศทาง ข้างหน้า มองวิสัยทัศน์ร่วมกันอย่างกว้างขวางสม่ำเสมอ ทำให้เกิดการวางแผน การจัดลำดับความสำคัญ ถือเป็นการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ของชุมชน

■ แผนทึ่ควาามรู้

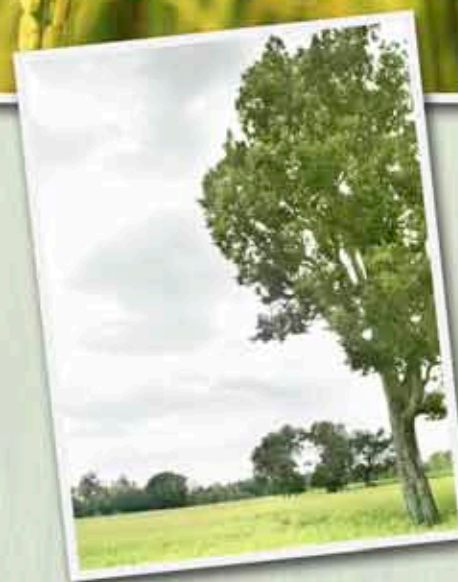
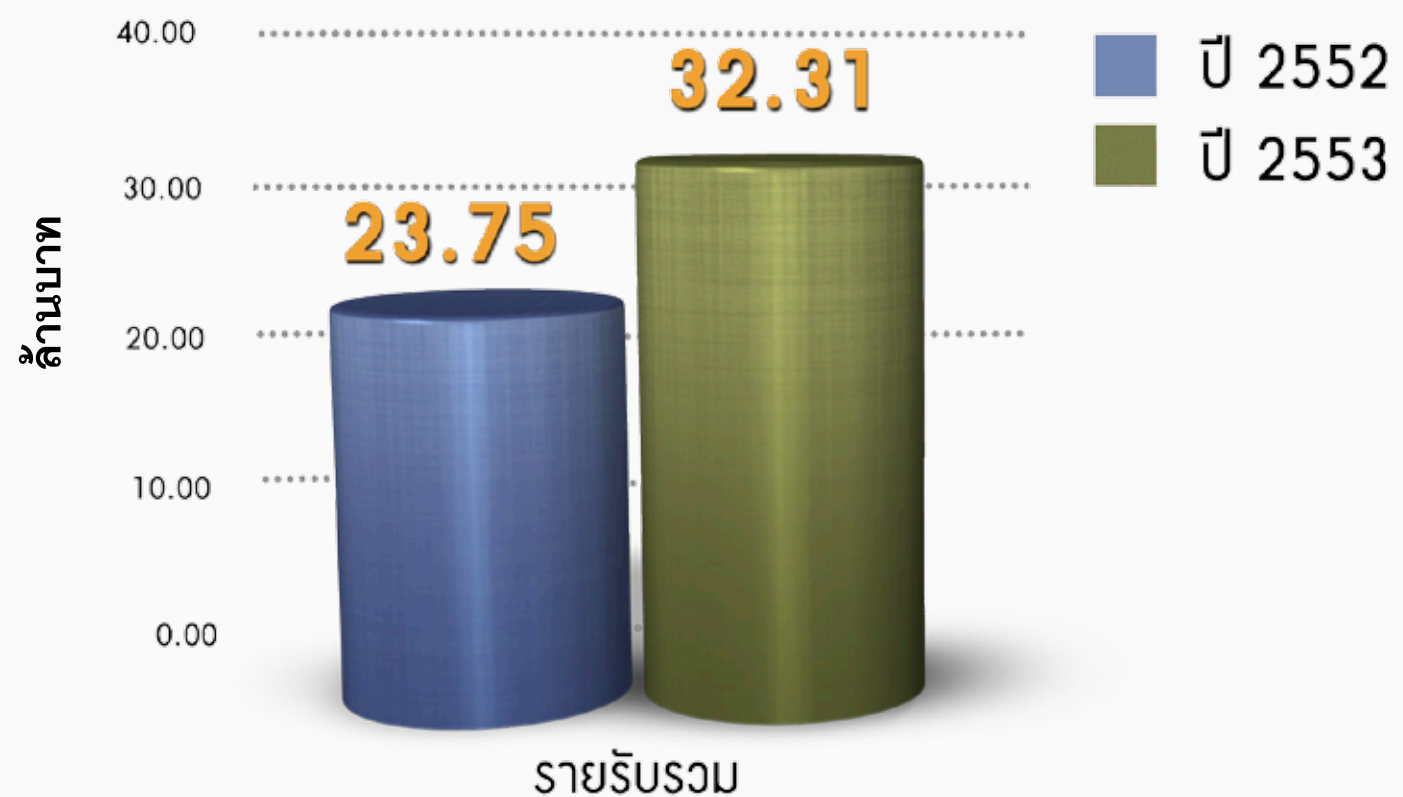
รายชื่อแหล่งเรียนรู้ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่
จุดเรียนรู้

- ๑ เครื่อง่ายชุมชนเป็นสุขปาละอุ หมู่๒
- ๒ จุดเรียนรู้การทำบ้านดิน หมู่๘
- ๓ จุดเรียนรู้การเพาะเห็ด หมู่๒๐
- ๔ จุดเรียนรู้การเลี้ยงไก่ไข่ หมู่๒
- ๕ จุดเรียนรู้การเลี้ยงเป็ดไข่ หมู่๘
- ๖ จุดเรียนรู้การเลี้ยงหมูหลุม หมู่๒
- ๗ จุดเรียนรู้วนเกษตร หมู่๕
- ๘ จุดเรียนรู้วนเกษตร หมู่๗

■ ลดรายจ่าย = เพิ่มรายได้

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเศรษฐกิจและพลังงานในภาพรวมของตำบลระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ พบว่า รายรับรวมในปี ๒๕๕๓ เพิ่มขึ้น ๘.๕๖ ล้านบาท คิดเป็น ๓๖% ของรายรับรวมในปี ๒๕๕๒ คังแผนภูมิ

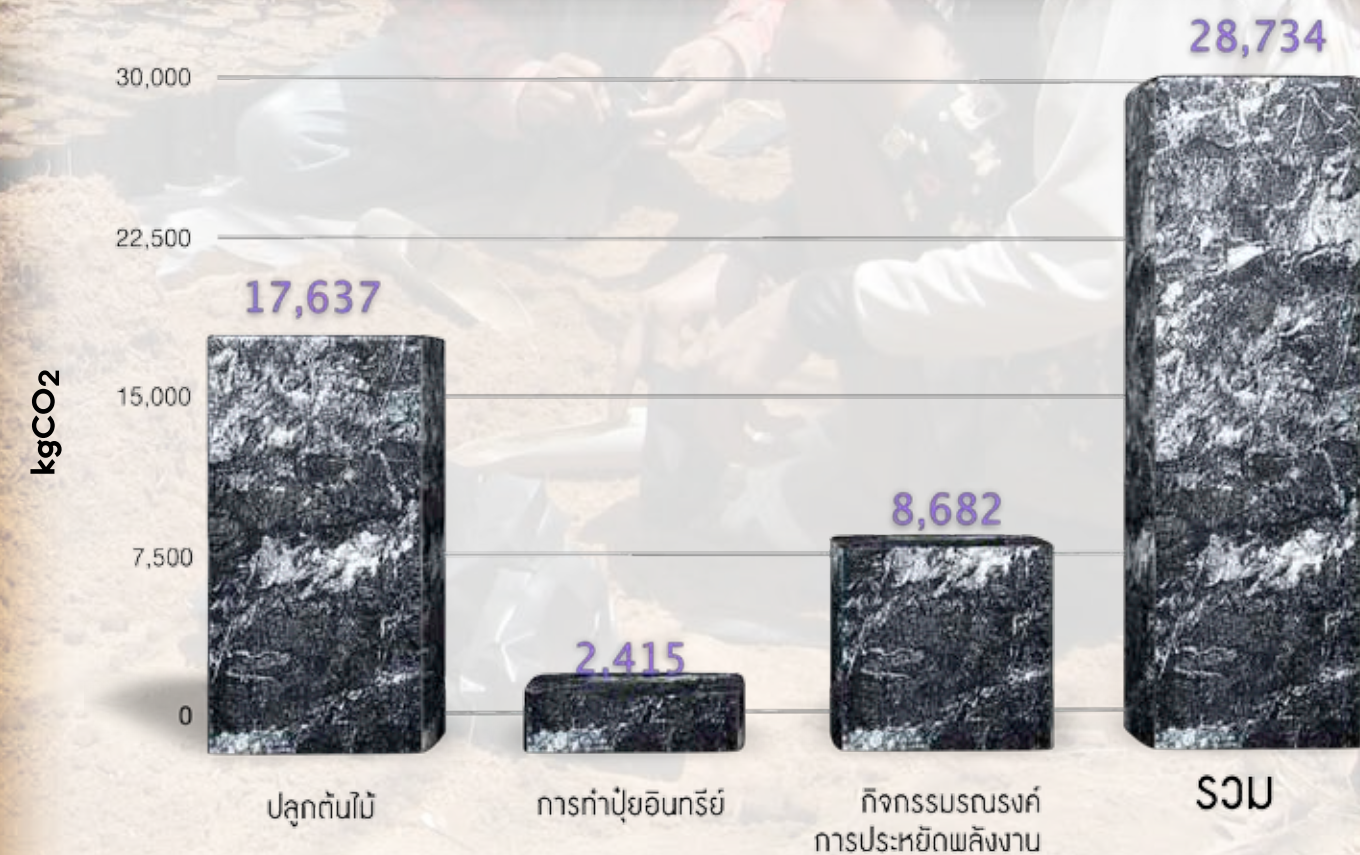
แผนภูมิ เปรียบเทียบข้อมูลรายรับรวม ระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓

■ ปริมาณการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ที่ลดลง
จากการทำกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ลดการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ลงได้ ๒๘,๗๓๔ กิโลกรัม
จากกิจกรรมปลูกต้นไม้ กิจกรรมรณรงค์การประหยัดพลังงาน และการทำปุ๋ยอินทรีย์

หมายเหตุ : เก็บข้อมูลจากกลุ่มครัวเรือนพอเพียงอาสาที่เข้าร่วมโครงการฯ

ภาคผนวก

รายชื่อคนต้นแบบ...บทสรุปความพอเพียง

ปัญญา บุศราคัม เกษตรธรรมชาติ

"การอยู่กับธรรมชาติ ธรรมชาติจะดูแลเกื้อกูลกันและกันอยู่ แล้ว ถ้าเราไม่ไปรบกวนระบบนิเวศ เราจะอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างสบาย จะทำอะไรต้องทำให้มันสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ ไม่ไปทำลายจุลินทรีย์ ไม่ฆ่าแมลงตัวเล็กตัวน้อย ทุกสรรพสิ่งมีหน้าที่ จักสมคูลของกันและกัน"

ธวัช เกตุรัตน์อายุ คนต้นแบบธนาคารต้นไม้

"ธวัช เป็นคนใฝ่เรียนรู้ และเคยประสบปัญหาหนี้สินจากการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว จนกระทั่งได้มาพบแนวคิดเกษตรธรรมชาติ ที่เน้นการปลูกต้นไม้หลากหลาย โดยเฉพาะการปลูกไม้บ้านาณชีวิตรหรือธนาคารต้นไม้ ธวัชจึงทดลองปลูกต้นไม้หลายชนิดเพื่อดูว่าต้นไม้แต่ละชนิดสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยในปีแรกธวัชสามารถปลูกต้นไม้ได้ถึง ๒๓,๐๐๐ ต้น มีต้นไม้ ๕๐ กว่าชนิด และหลังจาก ปีที่สองก็ปล่อยให้ต้นไม้เติบโตเอง ซึ่งผลของการทำการเกษตรแบบธรรมชาติก็ทำให้ครอบครัวมีความสุข มีความหวัง มีความมั่นใจเต็มร้อย ลดรายจ่ายได้มากมาย มีรายได้หลากหลายทาง ลดปลดหนี้ มีภูมิคุ้มกัน มีหลักประกันความมั่นคงของชีวิต เพราะไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น คราวเรือนของธวัชในรุ่นลูก รุ่นหลานก็ยังสามารถเก็บเกี่ยวผลจากธนาคารต้นไม้บนผืนดินของตนเองได้"

ชอบ ทองเทียม คนต้นแบบวิถีพอเพียง

"ชีวิตในแต่ละวันของ ชอบ ทองเทียม ตื่นเช้ามาจะต้องไปเปิดปั๊มน้ำมันสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากเป็นคณะกรรมการสหกรณ์ เป็นบุคคลที่เสียสละต่อประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การทำงานเพื่อส่วนรวมโดยไม่เคยหวังผลตอบแทน เพราะต้องการเห็นตำบลห้วยสัตว์ใหญ่มีความเจริญ หลังจากไปเปิดปั๊มน้ำมัน ก็จะไปให้อาหารวัวและหมูที่เลี้ยงไว้ โดยสิ่งที่ชอบทำเป็นอาชีพหลักคือ การเลี้ยงหมูหลุม ซึ่งได้ประโยชน์มากมายทั้งได้ปุ๋ยชีวภาพให้นำไปใช้ในไร่นา เพิ่มคุณภาพดิน และเพิ่มผลผลิตได้รายได้เพิ่มเป็นอาหาร และยังเป็นรูปแบบการเลี้ยงที่สะอาด ต้นทุนต่ำ เป็นต้นแบบให้คนอื่นในชุมชนได้มาเรียนรู้"

รายชื่อครัวเรือนพอเพียงอาสา

๑. นายสำรวย ปุจฉากา
๒. นายสมศักดิ์ สมรมิตร
๓. นายสมศักดิ์ ปุจฉากา
๔. นายโกสัย เกษหอม
๕. นางบุญเรือน ผลพิกุล
๖. นางสมนึก พราหมณ์ทอง
๗. นายวิชาญ อุ่นไร่
๘. นายประดิษฐ์ เนตรกาตักดิ์
๙. นางปราณี บุญเทศ
๑๐. นางละม่อม ขวัญเรือน
๑๑. นายนิทัศน์ ขวัญเรือน
๑๒. นายอาทิตย์ แสงกล้า
๑๓. นายสมชาย บุญลอย
๑๔. นางอรทัย ปลืคอก
๑๕. นายพรชัย จันทรอุปถัมภ์
๑๖. นายปัญญา บุษราคัม
๑๗. นายสมประสงค์ นาคดี
๑๘. นายสมใจ แดงไสว
๑๙. นายโย่ง จันทรอุปถัมภ์
๒๐. นายประวิทย์ อิ่มเจริญ
๒๑. นายสวัสดิ์ จิตบรรจง
๒๒. นายอนันต์ ช่อเกตุ
๒๓. นายชุมพร หุ่นขึ้น
๒๔. นายมนัส คำน่วม
๒๕. นายบุญสืบ สีนมัน
๒๖. นายบุญอยู่ เจนไพร

๒๗. นายประยุทธ์ จงเจริญ
๒๘. นางจาบรรณ พูถูกเงิน
๒๙. นางชุติมา ปลืคอก
๓๐. นายมงคล ภูมิมิตร
๓๑. นายถนนชัย จงเจริญ
๓๒. นายถนอม ศรีทอง
๓๓. นายกาบุ จันทรอุปถัมภ์
๓๔. นายปราโมทย์ จันทรอุปถัมภ์
๓๕. นายศักดิ์สิทธิ์ ปัญญาหาร
๓๖. นางลัดดา ปัญญาหาร
๓๗. นายสมหวัง คำรง
๓๘. นางกาญจนา ทรัพย์บุญมี
๓๙. นายวิชัย จันทรอุปถัมภ์
๔๐. นางสาวรวม ปลืคอก
๔๑. นางมณฑนา ปลืคอก
๔๒. นางชิน เพ็ญแก้ว
๔๓. นางพรศรี จันทรอุปถัมภ์
๔๔. นางพรรณรา วงศ์ศรีแก้ว
๔๕. นายธานี สิงห์เสนี
๔๖. นายสันต์ มั่งจะแย
๔๗. นายพูนลาภ ทองแดนไทย
๔๘. นางชีพ หอกคำ
๔๙. นางวนิดา แซ่จันทร
๕๐. นายพรชัย บัวคล้าย
๕๑. นายชอบ ทองเทียม
๕๒. นางบุญช่วย กาญจนวนิชย์

๕๓. นายสุธี คุ่มทอง
๕๔. นางประสงค์ ช่อเกตุ
๕๕. นายประมาณ เกตุสิงห์
๕๖. นายไพบูรณ์ พลายไย
๕๗. นางสาววันเพ็ญ จิตรคำรงค์
๕๘. นายบุญชู นวมเจริญ
๕๙. นางอำพร จงเจริญ
๖๐. นายเหมือน เปี้ยคขุนทด
๖๑. นางธิดารัตน์ บุญชู
๖๒. นายมังกร รักชาติ
๖๓. นายนิกร สุขเจริญ
๖๔. นางช่อทิพย์ ผักแก้ว
๖๕. นายสัมฤทธิ์ ชูขึ้น
๖๖. นายอำนาจ แก้วถาวร
๖๗. นายณรงค์ ค้างไพร
๖๘. นายบุญยืน พราหมณี
๖๙. นางสาวจุฑามาศ ทองอินทร์
๗๐. นายสาโรจน์ องค์กรเข้ม
๗๑. นายแยม ชาวตะวันตก
๗๒. นายธวัช เกตุรัตน์
๗๓. นายสำเนา ชูชาติไทย
๗๔. นางเงิน เต็มยศ
๗๕. นายแยม คำสระ
๗๖. นายอ่อง ปานยิ้ม
๗๗. นางสมใจ จันทรวงศ์
๗๘. นายเสริม จันทรวงศ์

๗๙. นางย้อย ทองปล้อง
๘๐. นายบัญชา สุธรรม
๘๑. นายประเทือง เขยสวัสดิ์
๘๒. นางสมเจตน์ คำดี
๘๓. นายเงิน สังข์ฤทธิ์
๘๔. นายนิวัฒน์ ชูชาติ
๘๕. นายสุเพียบ ทัดสงค์
๘๖. นายเฉลียว แจ่มแจ้ง
๘๗. นางรจนา คงอินทร์
๘๘. นางวารี หอมดี
๘๙. นางสมรัก ทองแถม

๙๐. นางนัชชา งามพำพันธ์
๙๑. น.ส.สวย สังลีลา
๙๒. นายประชุม สร้อยสม
๙๓. นางลิ้นจี่ ปิ่นทอง
๙๔. นายเชื้อ รอคเพชร
๙๕. นายไพฑูรย์ อ่อนนุ่ม
๙๖. นายคาว ช้างคัน
๙๗. นายพรชัย รบแคล้ว
๙๘. นายชลวาล วงศ์พยอม
๙๙. นางจวน ปิ่นทอง
๑๐๐. นายสว่าง พวงพยอม

ทีมงานภาคสนาม ปตท.

เจ้าหน้าที่ประจำตำบล	นางสาวอรพรรณ ทองเทียม
เจ้าหน้าที่ประจำภาค	นายธิตี ภัทรสิทธิฤกษ์
ที่ปรึกษาภาค	นายวิสูตร ยังพลพันธ์

บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน)
๕๕๕ ถนนวิภาวดีรังสิต จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๔๐๐
โทร. ๖๖(๐)-๒๕๓๗-๒๐๐๐
www.pttplc.com